

Departementaal vertrouwelijk

Duiding maatschappelijke impact COVID-19 (nr. 2)

Kerneenheid
Analyse

Dinsdag 13 oktober 2020 - geactualiseerd tot 09.00 uur

Duiding

- Verreweg de meeste burgers willen strengere en duidelijkere maatregelen. Exegese van de nieuwe maatregelen- waarin inconsistenties door voor-en tegenstanders worden gevonden- zal online toenemen.
- Triggerevents, zoals de invoering van de nieuwe maatregelen van 13 oktober, de aanname van de spoedwet of disproportioneel of inconsequent overheidsoptreden, kunnen leiden tot toenemende actiebereidheid en verzet.
- Na de invoering van nieuwe (strengere) maatregelen zal polarisatie online blijven toenemen. Incidenteel vertaalt zich dit in fysieke acties en soms zelfs in (dreigen met) geweld of een oproep tot de vorming van burgerwachten tegen politiegeweld tijdens demonstraties.
- Ook bestaat er online een zekere tolerantie voor buitenwettelijke of gewelddadige acties. Hierdoor kunnen kleine groepjes en eenlingen – waaronder tientallen PGE – worden getriggerd. Vanwege de toekomstige strengere maatregelen ligt radicalisering op de loer.
- Daartegenover lijkt er een groeiende weerzin te ontstaan tegen complotdenkers en viruswaaninnigen. Wanneer hun protest aanhoudt kan het tegenreacties oproepen.
- Waar bij nieuwe maatregelen het online verzet uitgesproken zal blijven, zal de doorvertaling naar de fysieke ruimte evenals in afgelopen periode overzichtelijk blijven. Wel kan het gepaard gaan met OOV-problemen.
- Oproepen tot demonstraties of fysieke acties als (dreigen met) geweld of andere buitenwettelijke acties, gebeuren door zowel voor- als tegenstanders, maar slechts door een kleine radicale minderheid uitgedragen en door een nog kleinere minderheid uitgevoerd. Sinds vorige week zijn tijdens verschillende protesten in Den Haag honderden mensen tegen het beleid op de been gekomen en tientallen actievoerders opgepakt.
- Extreemrechts is aanwezig bij het offline verzet, maar hun invloed blijft gering.
- Het (bewust en onbewust) delen van mis- en desinformatie over verscherpte maatregelen vergroot de verwarring onder burgers en kan mogelijk het vertrouwen in en draagvlak voor het overheidsbeleid ondergraven.
- Vooral tegenstanders van strengere maatregelen verspreiden misinformatie. Zij worden daarin gesteund door nationale en internationale prominenten of 'influencers' met een groot online bereik.

Situatiebeeld

Draagvlak van de maatregelen

- Nu de maatregelen van eind september niet tot dalende RIVM-cijfers hebben geleid is de verwachting dat het kabinet dinsdag nog strengere maatregelen gaat aankondigen. De meningen over welke maatregelen nodig zijn lopen zeer uiteen. Diverse experts (waaronder OMT leden) pleiten voor een complete lockdown, iets wat het kabinet zo lang mogelijk wil voorkomen.
- Op sociale media overheerst echter het geluid van de tegenstanders, inclusief complotdenkers. Echter, de roep om en steun voor duidelijkheid en regie van de landelijke overheid en desnoods strengere maatregelen, nemen ook online toe.
- Zo vind 81 procent van de Nederlanders dat het kabinet coronamaatregelen meer verplicht moet stellen. Een 'dringend advies' is veel te vrijblijvend, meldt Hart van Nederland op basis van een panelonderzoek onder ruim 3800 mensen.
- De CoronaMelder is sinds zaterdag voor heel Nederland beschikbaar en inmiddels heeft bijna 15% van de bevolking de app op zijn telefoon. Dit zijn bijna 3 miljoen mensen. Met dit aantal zou de app al zijn nut kunnen bewijzen (daarvoor is 10 tot 15% nodig). De vraag is of de app niet te laat komt. Met 6000 besmettingen per dag ontbreekt de capaciteit om iedereen die een melding krijgt meteen te testen.
- Maurice de Hond bepleit met een actie onder de hashtag #vierdagenextra uitstel de omdat het effect van de maatregelen nog niet zichtbaar kan zijn, mede doordat cijfers RIVM achterlopen.

- Tegenstanders en complotdenkers zien hun gelijk bevestigd nu een studie in ziekenhuizen aantoont dat het gebruik van hydroxychloroquine, wat eerst door allerlei wetenschappers werd afgeraden, in een vroegtijdig stadium toch zou helpen. Dit voedt bij hen het wantrouwen tegen de overheid en wetenschap.¹
- Besmetting van burgemeester Aboutaleb van Rotterdam wordt online door tegenstanders gezien als bevestiging van hun gelijk over de nutteloosheid van maatregelen (en zien in de besmetting en snelle genezing van president Trump eveneens bewijs van hun gelijk²). Anderen zien de besmetting juist als illustratie van het grote gevaar van het virus. Bij mild ziektebeeld en spoedig herstel zien de 'rekkelijken' dat als een bevestiging van hun gelijk. De besmetting en het verloop van het ziektebeeld kan het draagvlak voor maatregelen ondermijnen.
- Op sociale media zowel steun voor als woede over een tweet van PVV-leider Wilders over coronapatiënten met niet-westerse achtergrond. Dit zorgt voor polarisatie en verdeeldheid over de corona-aanpak.
- Zowel winkeliers als horecaondernemers waarschuwen voor het averechtse effect van een verdere beperking van openingstijden, en pleiten voor een betere spreiding van de bezoekers juist door verruiming van de openingstijden. Koninklijke Horeca Nederland wijst erop dat het aantal besmettingen in de horeca dalen, terwijl het beleid alleen maar strenger wordt.
- Op verschillende plekken in Nederland zijn dit weekend drukbezochte kerkdiensten gehouden, ondanks een dringend regeringsadvies om niet meer dan dertig bezoekers toe te laten. De aantallen kerkgangers lagen wel lager dan voorgaande weken.

Maatschappelijk ongenoegen

- De weerstand tegen de coronamaatregelen heeft in de afgelopen weken geleid tot mondelinge of online dreigementen, en soms tot fysieke acties of bedreigingen.
- Tegenstanders van de maatregelen en de 'spoedwet' demonstreerden de afgelopen dagen meermalen, met tientallen tot enkele honderden personen op het Plein in Den Haag, onder aanvoering van Viruswaarheid. Tientallen actievoerders opgepakt. Drie vooraanstaande demonstranten, waaronder ██████████ hebben een gebiedsverbod voor Den Haag voor 10 dagen gekregen, wegens overtreding van de Wet op openbare manifestatie en opruiing.
- Medebetogers reageren online fel op de arrestaties en het gebiedsverbod en willen de komende dagen doorgaan met het protest. Nieuwe maatregelen kunnen koren op hun molen zijn.
- Op sociale media circuleren video's van FvD-leider Baudet die vorige week met een megafoon de demonstranten bemoedigend toesprak. Hierdoor voelen tegenstanders zich gesteund en zien zij dat hun standpunten ook in het parlement worden vertegenwoordigd.
- Ook richt het protest zich steeds meer op het optreden van de politie. Actievoerder ██████████ (Nederland in Opstand) roept op Facebook op om een burgerwacht te vormen die demonstranten tijdens protesten 'beschermt' tegen de politie.³ Een complotdenker heeft op Twitter opgeroepen politiegebouwen te gaan 'lamleggen'. Sommigen op sociale media zijn voor 'escalatie'.
- Volgens dagblad Trouw zegt ██████████ vijftig 'verzetsgroepen' gemobiliseerd te hebben, onder meer op de Antillen. Eind oktober gaat Viruswaarheid met Belgische en Duitse equivalenten protesteren in Brussel, centrum van 'de Europese superstaat'.
- Op Telegram en Twitter circuleert een oproep van 'Nederland in Opstand' om op zaterdag 17 oktober de Tweede Kamer te bestormen 'met minimaal 10.000 man om corona tikkertje te spelen'.⁴
- Hiertegenover pleiten linkse activisten al weken op voor strengere regels en handhaving. Ze zien actievoerders die tegen de coronamaatregelen zijn als gevaarlijk die desnoods gestopt moeten worden.
- Viruswaarheid deelt een tweet waarin de rol van de NCTV ter discussie wordt gesteld bij het kabinetsoverleg. Het wordt gezien als een 'dieptepunt' om tegenstanders monddood te maken.⁵ Anderen stellen dat het goed is om te weten dat de NCTV deze 'wappies' in de gaten houdt. Ze verwijzen daarbij naar Nieuwsuur.⁶

5.1.2e

Maatschappelijke ontwrichting

- De media schrijven op een positieve manier over de invulling van gemeenten en instellingen aan de overheids campagne 'Aandacht voor elkaar', op één column met een cynische ondertoon na.
- Viruswaarheid en andere tegenstanders promoten op hun sociale media diverse online petitie. Behalve een petitie tegen de spoedwet, ligt de focus ook op een petitie die oproept om de maatregelen op kinderdagverblijven, basisscholen en middelbare scholen per direct te stoppen. De maatregelen worden als 'beschadigend' gezien voor de sociale en emotionele ontwikkeling van kinderen. Ook raden tegenstanders op sociale media mondkapjes en *social distancing* ten zeerste af.⁷ Deze geluiden, net als het delen van nepnieuws, ondermijnen het draagvlak voor maatregelen en leiden tot verwarring.

¹ <https://ganonnederland.wordpress.com/2020/10/11/hcq-nu-ook-succesvol-in-nederland/>; <https://nos.nl/artikel/2351726-discussie-over-hydroxychloroquine-krijgt-nieuwe-impuls.html>

² Diverse posts op Facebook en Twitter en bijv. via https://www.burgerfront.nl/de-president-van-amerika-in-levende-lijve-na-corona-diagnose-video/?fbclid=IwAR1_e7XngeD4i29nADVzo_u4j1Jd5yZyF29y2G0-XGlaOWM5R9ausPQ7E2k

³ <https://www.facebook.com/> ██████████

⁴ <https://twitter.com/> ██████████

⁵ <https://twitter.com/> ██████████

⁶ <https://twitter.com/> ██████████; <https://nos.nl/artikel/2350846-dreigetelefonties-en-intimidatie-zorgpersoneel-verzet-tegen-coronaregels-wordt-grimmiger.html>

⁷ Zie bijvoorbeeld de Facebookpagina van Viruswaarheid en diverse uitingen van individuele tegenstanders op Twitter..

5.1.2e

- Uit berichten op sociale media blijkt dat Viruswaarheid-actievoerder ██████████ op het Media Park op zoek is geweest naar een presentator van WNL vanwege 'het verspreiden van een leugen'.⁸ Vorige week werd ██████████ al opgepakt bij ██████████. De kans is aanwezig dat tegenstanders en complotdenkers vertegenwoordigers van de politiek, wetenschap en media vaker willen confronteren. 5.1.2e
- YouTube gaat een belangrijk kanaal voor complotdenkers en voor tegenstanders MSM verwijderen: CommonSenseTv (ruim 30.000 abonnees). De makers laten weten zoveel mogelijk te blijven op posten op andere platforms.⁹ Door deze ontwikkeling zullen dit soort pagina's steeds meer naar alternatieve platforms verdwijnen waar ze minder zichtbaar zijn. Sympathisanten spreken online van 'censuur'.

Overig

- Zorgbestuurders, hoogleraren en prominenten roepen door middel van een manifest in Trouw op om verpleeghuizen bij een tweede golf niet meer te sluiten. De ondertekenaars vinden dat de kwaliteit van leven van bewoners het uitgangspunt moet zijn.
- Het gaat niet goed met de uitvoering van de voorrangsregel bij het testen voor zorg- en onderwijspersoneel. Terwijl zij vaak worden weggestuurd, maken mensen die er géén recht op hebben misbruik van de voorrangsregeling.
- Politievakbond ANPV wijst op de hoge werkdruk en het personeelstekort bij politie en vraagt burgemeesters om scherpere keuzes te maken bij het toelaten van demonstraties.
- Uit een enquête onder zorgpersoneel blijkt dat een op de drie zorgmedewerkers nog niet voldoende uitgerust is voor de tweede coronagolf.

⁸ <https://twitter.com/cicada281017/status/1315190486651604993>

⁹ <https://commonsensetv.nl/beste-lezers-en-kijkers-commonsensetv-wordt-verwijderd-van-youtube/>